

BESLUT

Datum
2026-10-28

Dnr
7095-2025

Sid
1 (5)

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Stöd- och omsorgsnämnden i Lerums kommun får kritik för att ha installerat ett digitalt lås på ytterdörren till en fastighet utan att ha hämtat in samtycke till åtgärden från en kvinna som samägde fastigheten och även bodde där

Beslutet i korthet: En man bodde tillsammans med sin före detta maka i ett hus som de ägde tillsammans. Mannen hade hemtjänst och beviljades även en insats i form av trygghetslarm. Stöd- och omsorgsnämnden i Lerums kommun installerade därefter ett digitalt lås på husets ytterdörr för att socialtjänstens personal skulle kunna komma in i bostaden. Nämnden kontaktade inte den före detta maken före installationen av det digitala låset.

När en fastighet ägs gemensamt av flera personer krävs som huvudregel samtliga delägares samtycke för förfogande över fastigheten eller för åtgärder avseende förvaltningen av fastigheten. Det finns inte någon bestämmelse som ger socialtjänsten en ensidig rätt att vidta åtgärder på en fastighet som ägs av enskilda. Nämnden kan emellertid med fastighetsägarnas samtycke vidta en åtgärd som den i ärendet aktuella, dvs. installera ett digitalt lås.

Eftersom mannen ägde fastigheten tillsammans med sin före detta maka behövdes hennes samtycke för att nämnden skulle kunna installera det digitala låset. Nämnden borde alltså ha hämtat in hennes samtycke innan installationen genomfördes. Nämnden får kritik för hanteringen.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Lerums kommun och framförde bl.a. följande. Hennes föräldrar äger tillsammans ett radhus där de båda bor. Hennes far BB har bl.a. insats i form av hemtjänst. Socialtjänsten installerade ett digitalt lås på husets ytterdörr för att hemtjänstens personal skulle kunna komma in i bostaden. Låsinstallationen skedde utan att hennes mor CC hade fått information om åtgärden. CC hade alltså inte lämnat något samtycke till installationen. Enligt kommunen hade BB:s gode man samtyckt till åtgärden för CC:s räkning. Det kunde den gode mannen inte göra.

Utredning

JO hämtade in vissa handlingar. Därefter begärde JO att Stöd- och omsorgsnämnden i Lerums kommun skulle yttra sig över det som hade förts fram i anmälan och besvara vissa frågor.

I sitt yttrande uppgav nämnden bl.a. följande. BB beviljades trygghetslarm. En beställning och ett uppdrag skickades därefter till kommunens enhet för trygghetstelefon, digitala lås och teknik (TDT) samt till utförare av hemtjänst. En medarbetare vid TDT kontaktade BB:s gode man angående installationen av trygghetslarm och digitalt lås. Då väcktes frågan om en kontakt borde tas med CC, som var medfastighetsägare, för att informera om den planerade installationen. Enligt medarbetaren åtog sig den gode mannen att ombesörja kontakten med CC. Den gode mannen har uppgett att hon inte har något minne av att den saken skulle ha berörts.

När det digitala låset skulle installeras hörde CC av sig till BB eftersom en granne hade informerat henne om att något pågick vid fastigheten. Hon kände då inte till installationen.

Nämnden har rutiner om samtycke från fastighetsägare vid installation av digitala lås. Rutinen har bara tillämpats på externa fastighetsägare och inte när den enskilde är fastighetsägare enskilt eller tillsammans med någon annan. En fastighet kan ägas gemensamt av flera personer och åtgärder som rör egendomen kräver som huvudregel samtycke från samtliga delägare. Med hänsyn till socialtjänstens praktiska verksamhet bör det dock inte framstå som orimligt att det utgått från att BB. haft rådighet att besluta om det digitala låset, i syfte att underlätta möjligheten att få stöd vid larm. Likt att enskilda har rådighet att själv släppa in personal i bostaden eller planera in besök. Detta motsvarar den etablerade arbetsgången inom socialtjänsten där insatser riktade till enskilda inte förutsätter samtycke från övriga i hushållet, även om de kan komma att påverkas.

Nämnden har till yttrandet fogat bl.a. rutiner för installation och avinstallation av digital nyckellösning i ordinärt boende.

JO hämtade in upplysningar från en kommunjurist i fråga om nämndens ansvarsområde.

AA fick möjlighet att kommentera yttrandet.

Rättsliga utgångspunkter

Bistånd

Den 1 juli 2025 trädde en ny socialtjänstlag (2025:400) i kraft och ersatte den tidigare socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Vid tidpunkten för installationen av det digitala låset gällde SoL och det hänvisas i det följande till bestämmelserna i den lagen.

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet (se 1 kap. 1 § SoL). Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne (se 3 kap. 5 § SoL).

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt (se 4 kap. 1 § SoL).

Digital teknik får användas när bistånd ges i form av bl.a. hemtjänst (se 4 kap. 2 c § SoL). Ett exempel på en hemtjänstinsats är trygghetslarm. Med digital teknik avses tekniska verktyg, system och programvaror som finns digitalt, t.ex. digitala lås. Ett digitalt lås är ett lås som öppnas med en kod eller separat nyckelbricka i stället för med en vanlig nyckel. Omsorgspersonalen kan öppna dörren genom en applikation i mobiltelefonen eller med en digital nyckel och låset registrerar vem som kommit och gått och när det skett. Digital teknik kan beviljas som en specifik biståndsinsats i sig, men kan även användas inom ramen för verkställigheten av ett beslut om bistånd i form av hemtjänst. (Se prop. 2022/23:131 s. 15, 55 och 56.)

Något om samägda fastigheter

När en fastighet ägs gemensamt av flera personer krävs som huvudregel samtliga delägares samtycke för förfogande över fastigheten eller för åtgärder avseende fastighetens förvaltning (se 2 § lagen [1904:48] om samäganderätt). Med begreppet förvaltning avses t.ex. faktiska åtgärder som rör egendomens skötsel (se Munukka, lag [1904:48] om samäganderätt 2 §, Karnov [JUNO]).

Europakonventionens bestämmelser

Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. En offentlig myndighet får inte ingripa i den rättigheten annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till vissa särskilt angivna intressen.

Bedömning

JO:s granskning

Min granskning avser nämndens installation av ett digitalt lås på ytterdörren till fastigheten. Nämnden har i sitt yttrande även berört hur det digitala låset har använts av socialtjänstens personal och konstaterat att det finns indikationer på att en användning skett i strid med BB:s önskemål. Jag har inte funnit anledning att utreda den saken vidare, men vill understryka att insatser enligt SoL ska genomföras i samråd med den enskilde. Jag övergår nu till att behandla installationen av det digitala låset.

Nämndens installation av det digitala låset

Av utredningen framgår bl.a. följande. BB och CC samägde en fastighet där de båda bodde. BB beviljades en insats i form av trygghetslarm. Av underlaget som låg till grund för beslutet om trygghetslarm framgår att BB bodde i huset tillsammans med sin före detta maka. Efter att beslutet hade fattats skickades en beställning och ett uppdrag till TDT och till utförare av hemtjänst. Medarbetare vid TDT hade kontakt med BB:s gode man beträffande installationen av trygghetslarm och ett digitalt lås. Syftet med det digitala låset var att socialtjänstens personal skulle kunna ta sig in i bostaden om BB använde trygghetslarmet. CC kontaktades inte om installationen. Under själva installationen fick CC via en granne veta att det pågick något vid hennes bostad. CC fick först då kännedom om låsinstallationen.

Av utredningen framgår vidare att ett digitalt lås monterades utan åverkan på ytterdörren och att dörrens befintliga låscylinder behölls. De boendes befintliga nycklar kunde användas i den låscylindern för att öppna dörren. Genom det digitala låset kunde socialtjänsten öppna dörren med hjälp av digitala nycklar.

Nämnden har uppgett att detta kan liknas vid att den enskilde har lånat ut en nyckel, men i digital form, samt att varje användning av nyckeln registrerades. Installationen av det digitala låset påverkade alltså inte CC:s möjlighet att få tillträde till bostaden.

När en fastighet ägs gemensamt av flera personer krävs som huvudregel samtliga delägares samtycke för förfogande över fastigheten eller för åtgärder avseende förvaltningen av fastigheten. En åtgärd som den aktuella, dvs. en installation av ett digitalt lås, kräver att de som äger fastigheten är eniga om att åtgärden ska vidtas. Det finns inte någon bestämmelse som ger socialtjänsten möjlighet att ensidigt vidta åtgärder på någons fastighet. Nämnden kan dock installera ett digitalt lås om fastighetsägarna samtycker till det.

Av de rutiner som nämnden har fogat till sitt yttrande framgår att samtycke till installation av ett digitalt lås ska hämtas in från fastighetsägaren om låset ska installeras på ytterdörrar när det är fråga om hyresrätter och bostadsrätter. Det finns även en samtyckesblankett där fastighetsägaren ska ange att denne godkänner att kommunen monterar nyckellösningen. Nämnden har i sitt yttrande konstaterat att rutinen om samtycke från fastighetsägare bara har tillämpats på externa fastighetsägare och inte när en enskild äger en fastighet tillsammans med någon annan. Vidare har nämnden konstaterat att åtgärder på en fastighet som huvudregel kräver samtliga delägares samtycke.

Nämnden är ändå av uppfattningen att det inte behövdes ett samtycke från CC i detta fall och har jämfört situationen med att insatser riktade till enskilda inte förutsätter samtycke från övriga i hushållet, även om de kan komma att påverkas av att en insats genomförs. Jag delar inte den bedömningen. En fastighetsägare har en lagstadgad rätt att bestämma över sin fastighet. För att en åtgärd ska kunna vidtas på en fastighet krävs att ägarna till fastigheten har

samtyckt till denna. I det här fallet krävdes alltså ett samtycke från CC för att nämnden skulle kunna installera det digitala låset.

Nämnden har uppgett dels att den inte kunde kontakta CC angående installationen eftersom BB inte samtycke till en sådan kontakt, dels att den gode mannen skulle kontakta CC om den saken. Dessa uppgifter är för mig svåra att förena. Uppgiften om att den gode mannen skulle kontakta CC ger närmast intrycket att nämnden ansåg att hon behövde tillfrågas innan någon åtgärd vidtogs på fastigheten. Jag vill framhålla att om ett samtycke till en åtgärd behöver hämtas in från en enskild är detta en uppgift för nämnden och den kan inte lämnas över till någon annan. Det har inte framkommit annat än att BB ville att det digitala låset skulle installeras. Han kunde i det läget inte bestämma i fråga om nämnden fick kontakta CC om den saken. CC:s samtycke var nödvändigt för att låset skulle kunna installeras.

Nämnden förtjänar kritik för att den inte hämtade in CC:s samtycke innan installationen av det digitala låset.

Nämnden har uppgett att den har genomfört en analys av händelseförloppet och inlett en översyn av befintliga rutiner samt identifierat vissa brister i dessa. Nämnden har inte klargjort vilka brister det rör sig om. Jag utgår från att nämnden vidtar de åtgärder som krävs för att säkerställa en korrekt hantering.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Eirik Jungar har föredragit ärendet och byråchefen Sandra Lundgren har deltagit i beredningen.